

Omais- ja perhehoidon toimintamalli

Loppuraportti 15.12.2023

Ikä on POP-hanke

Ikä on POP-hanke

- Ikä on POP-hanke on osa valtakunnallista Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille -hankekokonaisuutta
- Rahoittajana toimii sosiaali- ja terveysministeriö (STM)
- Hanke toteutetaan aikavälillä 1.1.2022-31.12.2023.
- Hanketyön tavoitteena on tukea ikäihmistä asumaan omassa kodissaan turvattujen ja tarvittavien palvelujen avulla.
- Ikä on POP-hanke auttaa osaltaan ikäihmisten tuki- ja palvelumuotojen kehittämisessä ja yhdenmukaistamisessa koko Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen alueelle.

Omais- ja perhehoidon kehittämisen taustaa

- Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen järjestämissuunnitelmaan on kirjattu tavoitteeksi omaishoidon tuen asiakkaisen **tavoitepeittävyden kasvattaminen (yli 75-vuotiaat)** nykyisestä **6,2 prosentista 7 prosenttiin**.
- Järjestämissuunnitelmaan on myös kirjattu **perhehoitajien määrän kasvattaminen ja hoitovuorokausien kasvattaminen**. **Perhehoito linkittyy vahvasti omaishoidon tuen palveluum,** sillä perhehoito on yksi omaishoidon vapaan toteuttamistavoista.
- Toimenpiteenä on kirjattu, että **vahvistetaan** yhtenäiset omaishoidon tuen myöntämiskriteerit
- Järjestämissuunnitelmassa on omais- ja perhehoidon osalta toimenpiteenä, että **kotiin annettaviin palveluihin tehdään satsauksia sekä varhaiseen tukeen**. **Ennaltaehkäisyyn** panostetaan, raskaampien palveluiden vaiheittainen vähentäminen.

Omaishoidon merkitys Ikäihmisten palveluissa

- Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen järjestämissuunnitelmaan on kirjattu tavoitteeksi omaishoidon tuen asiakkaiden tavoitepeittävyuden kasvattaminen (yli 75-vuotiaat) nykyisestä 6,2 prosentista 7 prosenttiin. --> Omaishoitajat voimavara hyvinvointialueelle.
- Järjestämissuunnitelmaan on myös kirjattu perhehoitajien määrän ja hoitovuorokausien kasvattaminen. Perhehoito linkittyy vahvasti omaishoidon tuen palveluun, sillä perhehoito on yksi omaishoidon vapaan toteuttamistavoista. --> Perhehoidon avulla voidaan tukea myös ympärivuorokautisen hoivan ja valvonnan piirissä olevia ikäihmisiä ja omaishoitajia tehtävässään. Perhehoito on ensisijaisesti myönnettävä palvelu verrattuna ns. laitoshoitoon.
- Hyvinvointialue on vahvistanut yhtenäiset omaishoidon tuen myöntämiskriteerit, hoitopalkkiot ja harkinnanvaraisten vapaiden myöntämisen perusteet. --> Omaishoidon tuki myönnetään kaikille kriteerit täyttävälle.
- Toimenpiteenä järjestämissuunnitelmaan on kirjattu omaishoitajien tukeminen. --> Tuen muotoja tulisi lisätä ja kehittää. Ensisijaisesti yhteneväistettävä omaishoitajien lakisääteisten palveluiden toteutus.

Omais- ja perhehoidon kehittämisen tavoite ja tarkoitus

- Kehittämistyöllä on tarkoitus vastata hyvinvointialueen järjestämissuunnitelmaan kirjattuihin toimenpiteisiin. Tarkoituksena vahvistaa omaishoitajien tuen muotoja sekä lisätä perhehoidon tunnettavuutta.
- Tavoitteena ikäihmisten kotona eläminen ja asuminen toimintakykyisenä mahdollisimman pitkään. Tavoitteena myös, että ikäihmisille on tarjolla ennakoivia ja oikea-aikaisia yksilöllisiä palveluita.

Kehittämisen tuotokset, omaishoito

- Omaishoidon -kokonaisuus koostuu kehittämistoimenpiteistä, joiden tavoitteet, toimenpiteet, tulokset ja jatkokehitysehdotukset kuvataan tässä loppuraportissa.

1. Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset –pilotti

2. Omaishoitajien valmennukset

3. INTO -pilotti

Omaishoidon toimintamallin kokonaisuuden kehittämisessä keskityttiin omaishoitajille tarjottaviin palveluihin ja tukimuotoihin.

Kehittämisen tuotokset, perhehoito

- Perhehoidon -kokonaisuus koostuu kehittämistoimenpiteistä, joiden tavoitteet, toimenpiteet, tulokset ja jatkokehitysehdotukset kuvataan tässä loppuraportissa.

1. Perhehoidon palvelupolun aukikirjaus

2. Perhehoidon tunnettavuuden
lisääminen

Innokylä

1. Omais- ja perhehoidon toimintamalli

2. INTO-toimintamalli

3. Yli 65-vuotiaiden omaishoitajien
hyvinvointitapaaminen

Omais- ja perhehoidon toimintamallin keskeiset hyödyt

- **Omaishoitajien tuen muodot** –Omaishoitajien lakisääteisten palveluiden yhtenäistämistyö helpottaa työntekijöiden ja sidosryhmien viestimistä omaishoidon tuen palveluista asiakkaille ja samanarvoistaa Pohde-alueen omaishoitajia. Lakisääteisten palveluiden avulla tuetaan omaishoitajaa työssään.
- **Innovatiiviset toimintamallit** –INTO-toimintamallin pilotista hyvät tulokset. Toimintatapojen ja toimintamallien muutostyötä tulee jatkaa tulevina vuosina rohkeasti.
- **Perhehoidon palvelupolun aukikirjaus** helpottaa alueilla työntekijöitä perhehoidon palveluun ohjaamisessa. Palvelupolku on käytössä ikäihmisten, vammaisten ja kehitysvammaisten perhehoidossa. Palvelupolulla huomioitu työntekijöiden roolit eri vaiheissa palvelupolkua.

Omais- ja perhehoidon toimintamallin vaikutukset

Yhteiset ja yhteneväiset toimintamallit omais- ja perhehoidon **palveluissa** sujuvoittaa työntekijöiden työntekoa yksiköissä ja keskuksissa. **Palveluista viestintä sujuvoituu ja tehdään oikea-aikaisesti.**

Toimintamalli luo hyvät edellytykset jatkaa kehittämistyötä Omais- ja Perhehoidon keskuksissa. Selkeät raamit toiminnalle on saatu luotua kriteerien ja palvelupolkujen kuvaamisen myötä.

Toimintamalleja hyödynnetään useilla toimialueilla. Yhteistyö asiakkaiden asioissa tulee olla luontevaa ja sen vuoksi palvelupolkujen aukaiseminen on erityisen tärkeää. Omais- ja perhehoidon toimintamalleihin kytkeytyy kymmeniä muitakin toimintamalleja. Ikäihmisten osalta käytössä on asiakkaita varten ikäihmisten palveluiden toimintamallit sekä myös muita toimintamalleja. Muut toimintamallit tukee omaishoidon tuen asiakkaita ja omaishoitajia heidän arjessaan.

Omais- ja perhehoidon toimintamallin riippuvuudet

Omaishoidon toimintamallin kokonaisuudessa on tehty tiivistä yhteistyötä muiden toimialueiden kanssa. Yhteistyötä on tehty myös muiden toimintamallien kehittämistyössä, tuoden esille omaishoitajien ja omaishoitoperheiden tuen tarpeita.

Kehittämistyöstä on viestitty eri tavoin; yhteisissä tiimipalavereissa, sähköpostitse ja Ilona intranetin kautta.

Omais- ja perhehoidon kehittämistyö jatkuu alueilla Omaishoidon keskuksen ja Perhehoidon keskuksen koordinoimana. Samalla jatkuu toimintamallien juurruttaminen osaksi palveluita.

Omaishoitajan tukimuodot eri vaiheissa omaishoidon polkua

Pohjois-Pohjanmaa

Omaishoidon tuen kriteerit eivät täyty

Omaishoitajan antama apu vähäistä

- Asiakasohjaus neuvoo ja ohjaa
- Kolmannen sektorin palveluiden hyödyntäminen tilanteessa

Omaishoidon tuen palvelu myönnetty

Omaishoitajalla voimavaroja, palveluiden ja tuen tarve vähäistä

- Nimetty omatyöntekijä, jolla koordinoituvastuu palveluista
- Omaishoitajan vapaat
- Hyvinvointialueen järjestämä valmennus
- KOTAS-keskuksen tuki
- Hyvinvointi- ja terveystarkastukset
- Kinestetikka-koulutus
- Kolmannen sektorin palvelut
- Kelan kuntoutuskurssit

Intensiivisen tuen tarve

Omaishoitaja kuormittunut, hoito sitoo ympäri vuorokauden

Omatyöntekijä tukee tilannetta intensiivisemmin:

- Tilanteelle annetaan aikaa
- Palveluja lisätään tarvittaessa
- Vapaiden käyttöä tarkistetaan

Omaishoitajuus päättyy

Omaishoitajan elämäntilanne muuttuu

- Huomioidaan omaishoitajan elämäntilanteen muutos ja tuetaan siinä
- Ohjataan omaishoitajaa kolmannen sektorin palveluihin

IKÄ ON POP

Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset, yli 65-vuotiaat

- Lähtökohtana kehittämistyölle oli se, että Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella on hyvin vaihtelevat käytännöt järjestää omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksia. Alueilta on tullut myös viestiä, ettei tarkastuksia tällä hetkellä pystytä lainkaan toteuttamaan.
- Kehittämistyön tarkoituksena oli mallintaa sisältö omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksiin. Sisällön mallintamisessa tehtiin yhteistyössä Pohteen henkilöstön kanssa.
- Hyvinvointi- ja terveystarkastuksen sisältöä pilotoitiin osana Ikäneuvolan toimintaa lokajoulukuussa 2023.

Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset

- **Ikääntyneiden omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset perustuvat ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystarkastuksista annettuun lakiin (980/2012).**
- Omaishoidon tuesta säädetään omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005). Omaishoidon tuen myöntämisen yhtenä edellytyksenä on, että hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia.
- **Hyvinvointi- ja terveystarkastukset ovat maksuttomia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 5 §:n 1) kohdan perusteella.**
- Omaishoitajalla on oikeus maksuttomaan hyvinvointi- ja terveystarkastukseen kahden vuoden välein.

Pilotin tarkoitus ja tavoite

- **Pilotin tarkoituksena** oli pilotoida yli 65-vuotiaiden omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksen sisältöä osana Ikäneuvolan toimintaa. Tarkastuksesta käytettiin omaishoitajien hyvinvointitapaaminen nimitystä.
- **Pilotin tavoitteena oli**, että kehitettyä hyvinvointitapaamisen sisältöä testataan pilotin aikana, sekä mallinnettua palvelupolkua.
- Pilotista kerättiin asiakaspalaute, jota hyödynnetään jatkosuunnitelmia tehtäessä.
- **Pilottiaika 10/2023-12/2023 (projektisuunnittelija Pauliina Siika-aho, projektityöntekijä Hannakaisa Leinonen)**
  - Yhteisiä pilottitapaamisia viikoittain

Pilotin eteneminen

Omaishoitajien
**hyvinvointi-ja
terveystarkastus-
ukset**, työpaja

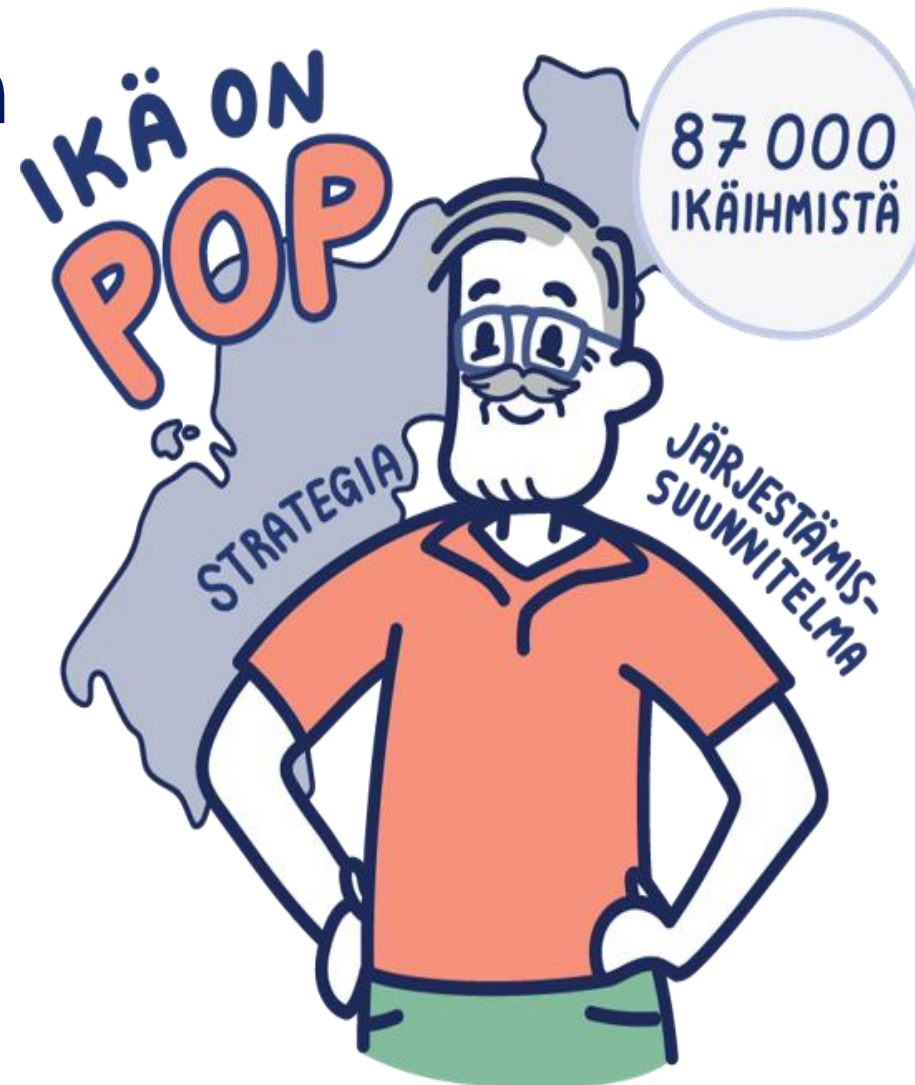
Työpajan **tuloksien
pohjalta** yhtenäisen
palvelusisällön
rakentaminen

Pilotointi
Ikäneuvolassa

Pilotin tulosten
kokoaminen ja
raportointi

**Jatkotoimenpitee-
t**

Omaishoitajien hyvinvointitapaamisen palvelusisältö

Omaishoitajien hyvinvointi- tapaamisen pääteemat

- ❖ omaishoitotilanteen myönteiset ja kielteiset puolet, voimavarat ja jaksaminen.
- ❖ hoidon sitovuus.
- ❖ suhde hoidettavaan
- ❖ koettu terveydentila ja mieliala
- ❖ hoidettavan vaikeat muisti- tai käytösongelmat

Omaishoitajien terveystarkastuksissa otetaan huomioon omaishoitajan terveyden lisäksi myös muu hyvinvointi ja jaksaminen

Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastus polku (luonnos)

Omaishoidon keskus informoi tarkastuksista

Hyvinvointi- ja terveystarkastus

Seurantantakäynnit 2v välein

1

Ennen tarkastusta, ohjaus ja neuvonta

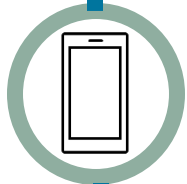
Palveluohjaaja kertoo kotikäynnillään omaishoitajien lakisääteisistä palveluista. Omaishoidon tuen päätöksen mukana asiakassuunnitelmalla on tieto tarkastuksista ja ilmoittautumisohjeet.

2

Omaishoitaja ilmoittautuu

Asiakas ilmoittautuu hyvinvointi- ja terveystarkastukseen käyttäen Omaolo-palvelua. Jos sähköinen ilmoittautuminen ei asiakkaalla onnistu hänelle lähetetään postitse esitietolomake.

3

Yhteyden ottaminen

Ikäneuvolasta ollaan yhteydessä asiakkaaseen ja hänelle varataan aika hyvinvointi- ja terveystarkastukseen.

4

Hyvinvointi- ja terveystarkastus

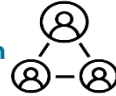
Tarkastuksessa otetaan huomioon omaishoitaja kokonaisvaltaisesti, kiinnittäen erityishuomiota jaksamiseen. Apuna puheeksi otossa COPE-mittari. Laboratoriokokeet otetaan ja tarvittaessa asiakasta ohjataan jatkotoimenpiteisiin.

5

Yhteistyö omaishoitajan asioissa

Omaishoitajan luvalla tarvittava yhteistyö verkostoihin. Asiakasta ohjataan hyvinvointia lisääviin matalan kynnyksen palveluihin. Huolen herätessä, yhteys omaishoidon keskuksen palveluohjaajaan

6

Omatyöntekijälle tiedotus

Ikäneuvolan ja omatyöntekijän tiivis yhteistyö tukee myös omaishoitajan tilannetta. Tarvittaessa palveluohjaaja arvioi palvelujen tarvetta, jos tarkastuksessa on herännyt huolta.

7

Omaishoitajan tukeminen

Hyvinvointi- ja terveystarkastuksen jälkeen asiakkaan tilannetta seurataan ja tuetaan omaishoidon keskuksessa. Omaishoidon keskuksessa omaishoitoperheelle merkitty omatyöntekijä.

8

Seuranta kahden vuoden välein

Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastusta tarjotaan asiakkaalle/omaishoitajalle kahden vuoden välein kotiin lähetettävällä kutsulla.

9

Tarkastuskäynti tarvittaessa

Tarvittaessa palveluohjaaja voi pyytää asiakkaalle tarkastuskäyntiä jo aiemmin, jos huoli asiakkaasta herää.

Omaishoidettava ja omaishoitaja

Omaishoidon keskuksen palveluohjaaja, omatyöntekijä

Ikäneuvolan työntekijä

Kolmannen sektorin toimijat, yhdistykset, kunnan toimijat

Ammattilaisten yhteistyö omaishoitajan tukena

Pohde
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

Seuranta kahden vuoden välein

Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastusta tarjotaan asiakkaalle/omaishoitajalle kahden vuoden välein kotiin lähetettävällä kutsulla.

Tarkastuskäynti tarvittaessa

Tarvittaessa palveluohjaaja voi pyytää asiakkaalle tarkastuskäyntiä jo aiemmin, jos huoli asiakkaasta herää.

Omaolo – hyvinvointitarkastus

Yli 65-vuotiaiden omaishoitajien hyvinvointitapaamiseen oli integroituna Omaolon hyvinvointitarkastus. Omaishoitaja täyttää hyvinvointitarkastuksen ennen tapaamiseen tuloa.

- Omaolon hyvinvointitarkastuksen sisältö
  - **Terveystarkastus STAR:**
    - terveet elämäntavat, tunnistetut terveysriskit
  - **Elämänlaatumittari WHO QOL-BREF:**
    - Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky sekä elinympäristö
  - **Suun terveydenhoito OHIP-14:**
    - Suun terveyden huolet, oireet, vammat
- **Lisäksi käytössä oli COPE-mittari**
- Vastaukset näkyvät sekä asiakkaalla ja ammattilaisella
- Tarkastuslomakkeet voidaan lähettää asiakkaalle myös paperisena

COPE-indeksi mittari

- COPE-indeksi on suunniteltu auttamaan omaishoitajia ja heidän kanssaan työskenteleviä ammattilaisia arvioimaan omaishoidon kuormittavuutta ja omaishoitajan tuen tarvetta. Tarkoitus on yhdessä löytää ja sopia asianmukaisimmat avun ja tuen muodot.
- COPE-indeksi on kehitetty ensi vaiheen seulontavälineeksi ja sitä suositellaan käytettäväksi erityisesti keskustelun tukena ja arvioinnin välineenä.

Kunta	Yli 65-vuotiaat omaishoitajat v.2023 (määrät tarkistettu syyskuu -23)
-------	---

Oulun eteläinen

Alavieska	17
Ylivieska	57
Nivala	65
Sievi	16
Oulainen	41
Haapajärvi	50
Haapavesi	36
Pyhäjärvi	31
Pyhäntä	9
Reisjärvi	16
Siikalatva	52
Kärsämäki	19

Kunta	Yli 65-vuotiaat omaishoitajat v. 2023
-------	---------------------------------------

Koillismaa

Kuusamo	100
Taivalkoski	45

Oulunkaari

Ii	78
Pudasjärvi	75
Utajärvi	14
Vaala	24

Lakeus

Hailuoto	12
Kempele	74
Liminka	20
Lumijoki	9
Muhos	37
Tyrnävä	10

Omaishoidon tuen asiakkuuksien päivittäminen kesken

Kunta	Yli 65-vuotiaat omaishoitajat v. 2023
-------	---------------------------------------

Oulu

	800
--	-----

Rannikko-seutu

Kalajoki	53
Merijärvi	6
Pyhäjoki	21
Raahe	118
Siikajoki	26

Omaishoitajien hyvinvointitapaamisen hyödyt

- Omaishoitajien hyvinvointi vahvistuu
- Omaishoitajien tasavertaiset palvelut Pohteella
- Yhtenäinen omaishoitajien hyvinvointitapaamisen- toimintamalli selkiyttää ohjausta ja viestintää palvelusta
- Hyvinvointi- ja terveystarkastuksilla pyritään siihen, että mahdolliset ongelmat tunnistetaan ja hoidetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, näin myös tuetaan omaishoidon jatkumista.

Palaute ja jatkokehittäminen - omaishoitajien hyvinvointitapaaminen

Työpaja -ammattilaisten esiin nostamia ajatuksia palvelusta

- Tarkastusten siirtymistä ikäneuvolaan pidetään hyvänä, koska sieltä löytyy hyvä ammattitaitoa ja ikääntyneiden palveluiden tuntemusta. Huomioitava kuitenkin jatkossa ikäneuvolan resurssi (ylimääräiset käynnit, lomakkeiden käsittely)
- Alle 65v. omaishoitajien terveystarkastukset toteutuvat työterveyshuollon kautta, tästä hyviä kokemuksia ja resursoinnin kannalta hyvä ratkaisu.
- On tärkeää, että tulee selkeät toimintamallit > Miten toimitaan, jos vastaanotolla herää terveyteen liittyviä haasteita/jatkohoidon tarpeita > Mihin asiakas ohjataan? Voidaanko ohjata tai varata suoraan aika terveystasemalle?
- On suunnitteilla, että omaishoitajan on mahdollista ilmoittautua hyvinvointitapaamiseen, milloin vain (lakisääteisesti tarjotaan 2 vuoden välein), mutta voidaan myös kokeilla jatkoon sitä, että kutsut lähetetään isompana eränä esimerkiksi vuoden alussa
- Kentällä ollut kokemuksena, että omaishoitajat pääsevät osallistumaan huonosti tarkastuksiin ja osallistuminen ei ole ollut kovin aktiivista
- läkkäiden omaishoitajien digitaidot mietityttävät > Omaolon hyvinvointitarkastuksen voi täyttää myös paperisena (joka osaltaan lisää hoitajan työtä). Pohditaan jatkoon, että mitä lomakkeita omaishoitajan on tarkoituksenmukaista täyttää ennen vastaanottoa (omaishoitajien jaksaminen, mittareiden päällekkäisyys)
- Utajärvellä tehty niin, että palveluohjauksesta on lähetetty kartoituskyselyt määrääjain, jotka omaishoitajat halutessaan palauttavat > Jos kyselyissä on noussut tuen tarpeita, vastaanoton hoitaja on ollut omaishoitajaan yhteydessä.
- Etävastaanoton mahdollisuus olisi hyvä olla olemassa ja olla vaihtoehtoisena tapana, monelle omaishoitajalle voi olla haasteena päästä vastaanotolle paikan päälle
- Laboratoriokokeet on katsottu tällä hetkellä kentällä yksilöllisen tarpeen mukaisesti (huomioidaan perussairaudet, säännöllinen lääkitys), toiveena että tämä voisi jatkua myös jatkossa
- COPE-mittarin käytöstä hyviä kokemuksia kentältä. Mittaria on täytetty sekä vastaanotolla sekä lähetetty omaishoitajalle edeltävästi. Toiveena, että mittari olisi täytettynä edeltävästi.

Huomioita pilotin aikana ja palautteista nousseita asioita

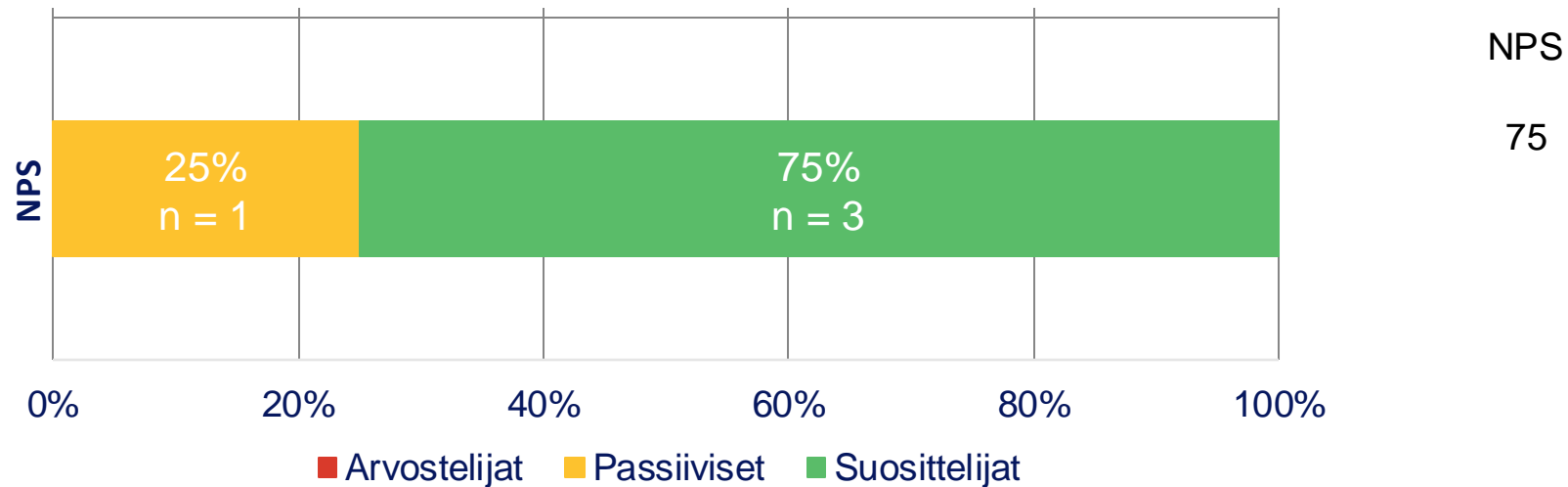

- Hyvinvointitapaamisessa kävi yhteensä 8 omaishoitajaa Utajärveltä ja Muhokselta
- Heistä 5 omaishoitajaa halusi antaa palautetta käynnin jälkeen
- Palautteista kävi ilmi, että palvelua pidettiin tärkeänä
- Omaishoitajilla tarve saada jutella ja kertoa tilanteestaan
- Omaolo-palvelua ei käyttänyt yksikään hyvinvointitapaamisessa käyneistä
- Ikäneuvolan työntekijä oli yhteydessä Omaishoidon keskuksen palveluohjaajan (asiakasperheen omatyöntekijä) asiakkaan asioissa lähes kaikkien kanssa (7/8).
- Kaikilla tapaamiseen osallistuneista omaishoitajista oli perussairauksia, joiden vuoksi suurin osa käy säännöllisesti kontroleissa. Omaishoitajuuteen ja tuen tarpeeseen liittyviä kysymyksiä ei kuitenkaan näissä kontroleissa useinkaan käydä kovin syvällisesti läpi.

Asiakaspalaute hyvinvointitapaamisesta

Kuinka todennäköisesti suosittelisit samaasi palvelua omaisellesi tai ystävällesi? Ympyröi sopiva vaihtoehto asteikolla 0–10.

Vastaajien määrä: 4

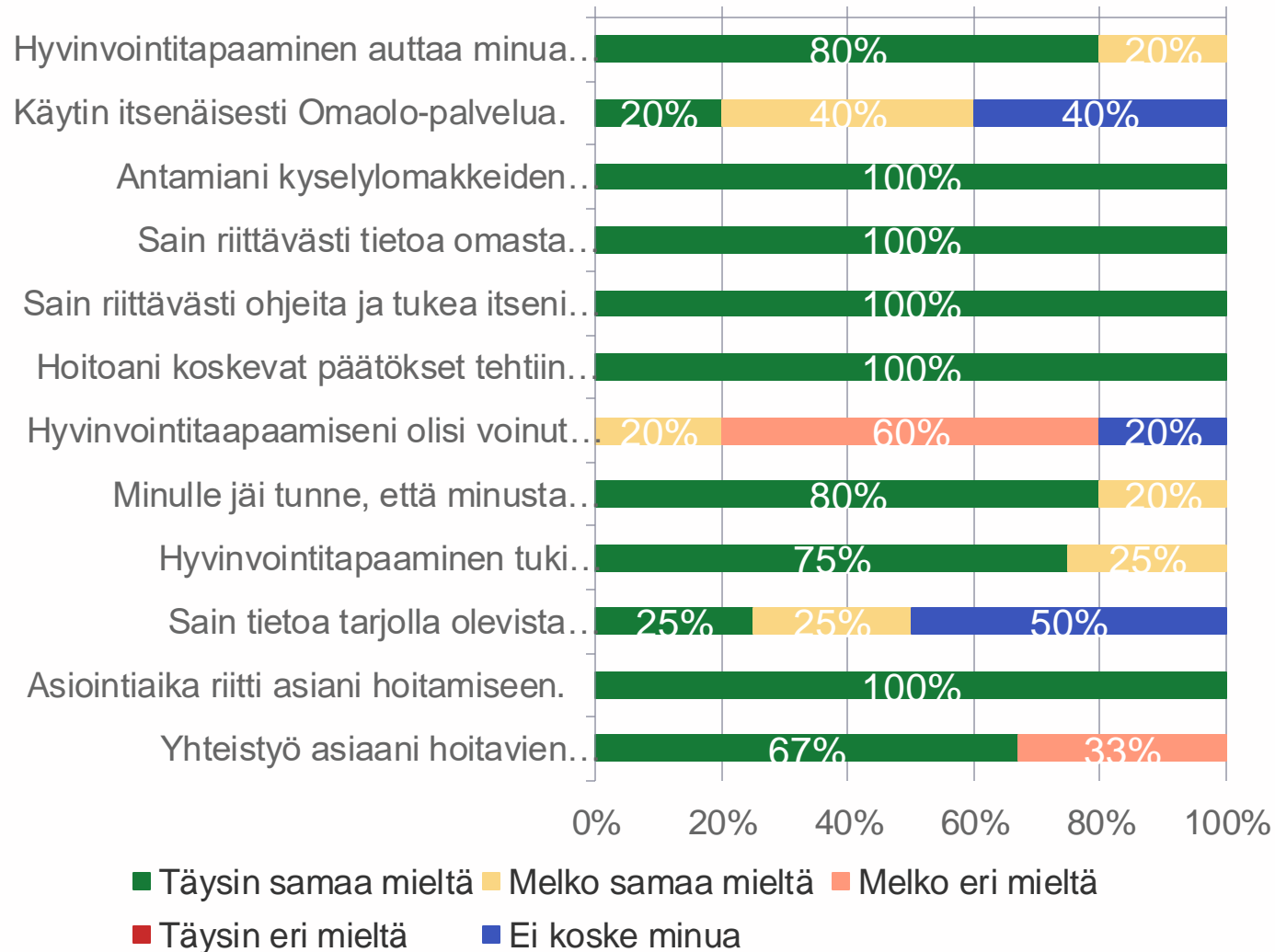

Jatkokehittämiseen pohdintaa

- Hyvinvointitapaamisen toteutuspaikka, Ikäneuvola vai jossakin muualla?
- Omaolon lisäksi käytössä tulee olla myös mahdollisuus täyttää esitietokysely paperilla.
- Yhteistyön omaishoitajan asioissa tulee olla tiivistä omatyöntekijään.
- Omaishoitajalla voi olla vaikeuksia lähteä tapaamiseen hoidettavan avuntarpeen vuoksi (ei voi jättää yksin kotiin). Tarjotaanko tapaamisen mahdollisuutta myös kotikäyntinä? Tällöin saisi myös mahdollisuuden kartoittaa auttamisympäristöä ja esimerkiksi ohjata avustamistekniikoissa omaishoitajan selviytymisen tukemiseksi

Asiakaspalaute hyvinvointitapaamisesta

Omaishoitajien valmennukset

Omaishoitajien valmennukset tausta ja tarkoitus

- Hyvinvointialueen on tarvittaessa järjestettävä omaishoitajalle valmennusta ja koulutusta hoitotehtävää varten. Laki omaishoidon tuesta (937/2005).
- Omaishoitajien valmennuksien tarkoituksena on perehdyttää omaishoitajia omaishoidon tuen palveluun sekä siihen liittyviin tukipalveluihin.

Omaishoitajien valmennukset, kehittämistyö

- Kehittämistyön aikana Pohteen alueen omaishoitajayhdistyksiä on osallistettu ja kuultu omaishoitajien valmennusten kehittämisessä.
- Omaishoitajien hyvinvoinnista ja tarpeista on kuultu omaishoitajia Omaishoitajien osallisuustilaisuudessa.
- Omaishoitajien valmennuksia kehittäessä on käytetty hyödyksi myös Pohteen kunnissa järjestettyjen valmennusten hyviä käytänteitä.
- Tuotoksena valmennuspaketti hyödynnettäväksi valmennuksissa <https://pohde.sharepoint.com/:p:/s/POPsoite/Eafk8iXlo9ZHlqigoHonticBf sbAtgWaAydHuOE8a88c7g?e=gQCEzA>

Omaishoitajien valmennukset

- Omaishoitajien valmennuksiin on luotu yhtenäinen malli (valmennuspaketti palveluohjaajien hyödynnettäväksi)
- Yli 65-vuotiaiden omaishoidettavien omaishoitajille on luotu oma valmennuspaketti (kesto 2,5h)
- Omaishoitajien valmennuksia järjestetään alueittain (Koillismaa, Oulu, Okkola, Oulun eteläinen, Rannikko). Jokaisella alueella valmennus järjestetään yksi tai kaksi kertaa vuodessa.
- Omaishoidon keskuksen palveluohjaaja järjestää valmennuksen alueellaan. Jos alueella toimii useampi palveluohjaaja, vuorottelet he valmennusten järjestämisessä.
- **Ikäihmisten osalta** valmennuksia täydennetään palveluohjaajan osion lisäksi kinestetiiikka-koulutuksella (osana omaishoitajien valmennusta 3h osio sekä muistisairaahan kohtaaminen-tietoiskulla).
- Lisäksi omaishoitajille järjestetään kinestetiiikka-koulutuksia eri puolella Pohdetta kinestetiiikka-kouluttajien toimesta (koulutukseen osallistuu omaishoitaja ja omaishoidettava).

Omaishoitajien valmennukset -mietittävät asiat jatkoon

- Tiimivastaava aikatauluttaa valmennukset eri alueille keväälle ja syksylle, sekä järjestee valmennuksiin tilat sekä tiedottaa alueen palveluohjaajia aikatauluista.
- Voisiko valmennuksen osioita kuvata videomuotoon ja lisätä Omaishoidon keskuksen sivuille?
- Omaishoitajille tiedottaminen? Onnistuuko Oimasta kerätä tiedot ja lähettää kutsu omaishoitajille? Pelkkä nettisivuilla tiedottaminen ei tavoita kaikkia omaishoitajia.
- Omaishoitajayhdistyksille myös tieto valmennuksista.
- **Alle 65-vuotiaiden hoidettavien omaishoitajien valmennusten osalta tehtävä linjaus, kuka vastuussa heidän valmennuksista?**

INTO
intensiivinen tuki
omaishoitotilanteessa-pilotti

Pilotin lähtökohdat

- Omaishoidon keskuksen palveluohjaajilla Oulussa on isot asiakasmäärät (120-150 perhettä), jonka vuoksi intensiivisen tuen tarpeessa olevat omaishoitajat eivät välttämättä saa oikea-aikaisesti palvelua tai tilanteeseen eikä pystytä vastaamaan tarpeenmukaisesti työntekijöiden työmäärän vuoksi.
- Intensiivisen tuen tarpeessa olevat omaishoitajat/omaishoitoperheet kuormittavat palveluohjaajaa/omatyöntekijää merkittävästi, jonka vuoksi muiden omaishoitajien asiat jäävät odottamaan, tarpeettoman pitkäksi aikaa. Intensiivisen tuen tarpeen lisääntyessä ennaltaehkäisevä työ jää vähemmälle, koska työntekijä priorisoi kiireelliset tapaukset ensisijaisiksi.
- Oulussa ei pystytä tällä hetkellä vastaamaan omaishoidon tuen hakijoiden palvelutarpeeseen lakisääteisessä 90 vrk ajassa.
- **INTO-toimintamalli vastaa näihin haasteisiin.**

INTO-pilotti tarkoitus ja tavoite

Pilotin tarkoituksena on selvittää

1. Millainen vaikutus intensiivisen tuen toimintamallilla on omaishoitajan jaksamiseen?
2. Millainen vaikutus intensiivisen tuen toimintamallilla on omaishoidon keskuksessa työskentelevien palveluohjaajien työhyvinvointiin ja työn kuormittavuuteen?

Tavoitteena on

- pystyä reagoimaan nopeasti kriisi- tai muutostilanteisiin tai pitkittyneisiin haastaviin tilanteisiin omaishoitoperheissä. Toimintamalli tukee omaishoitajan jaksamista ja tukee omaishoitotilanteen jatkumista. Toimintamalli vähentää alueen palveluohjaajien työnkuormitusta ja lisää työhyvinvointia.

Pilotoinnin kohde

- Omaishoitoperheet, joissa hoidettava yli 65-vuotias. Pilottialueena toimii Oulu, jossa yli 65-vuotiaita omaishoidettavia noin 800 henkilöä.

Pilottiaika 9/2023-12/2023 (projektisuunnittelija Pauliina Siika-aho, projektityöntekijä Leena Karppinen)

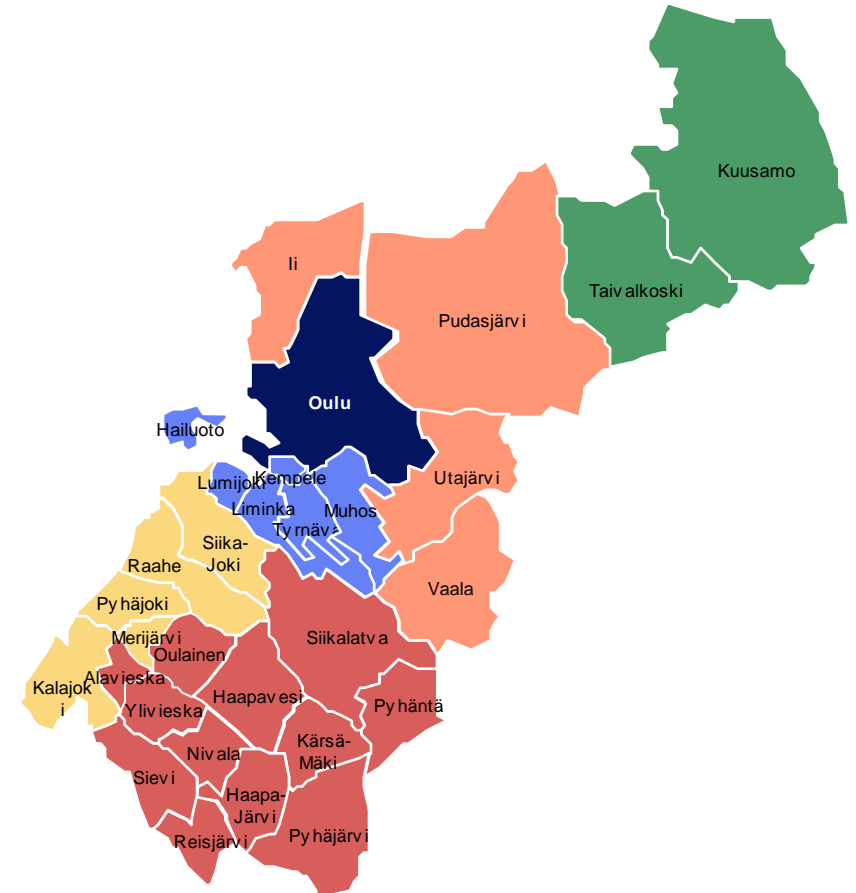
Pilotissa mukana olleet

Oulu: neljän palveluohjaajan asiakasperheitä (13)

Kempele: yhden palveluohjaajan asiakasperhe (1)

Oulussa Omaishoidon keskuksessa työskentelee kuusi palveluohjaaja

Omaishoidon keskus toimii koko Pohdeen alueella

INTENSIIVISEN TUEN TARVETTA VOI OLLA TILANTEESSA:

Pilotin aikana
esiin nousseita
tilanteita
omaishoitajalla
tai perheessä

Omaishoitajan
uupumus

Hoidettavan
käyttöshaasteet

Palveluista
kieltäytyvä, niitä
tarvitseva

Kriisitilanne
omaishoito-
perheessä

Eriyisen tuen
tarve

Toimintakyvyn
muutos (hoitaja
tai hoidettava)

Mielenterveys-
tai
päihdehaasteet

Milloin ja miksi INTO-jaksolle?

Intensiivisen tuen tarpeeseen vastataan, kun omaishoitoperheen tilanne sitä vaatii.

Puhelinyhteyden lisäksi INTO-toimintamallissa tehdään kotikäyntejä, tarpeen mukaan kotikäyntejä/yhteydenottoja tehdään useampi, jotta perheen tilanne saadaan hallintaan/vakautettua.

Pilottityöntekijä etsii ratkaisuja omaishoitotilanteeseen ja omaishoitajan jaksamisen tukemiseen. Tuetaan omaishoitajan jaksamista kuunnellen ja keskustellen, palveluiden lisäämisellä tarpeen mukaan ja jatkosuunnitelman/tavoitteiden laatimisen avulla. Lyhyen välin suunnitelmia/tavoitteita seurataan INTO-työntekijän kautta. → omaishoitajalle annettava tuki kannattelee erityistilanteen läpi.

Ohjaus tarvittaessa järjestöjen, kolmannen sektorin, seurakunnan toimintaan sekä kuntapalveluihin esimerkiksi liikunta, kulttuuri, kirjasto ja luonto. Pilottityöntekijä on tarpeen mukaan yhteydessä kumppaneihin asiakkaan asioissa, asiakkaan luvalla.

Hyödyt ja vaikuttavuus

LUKUJA PILOTIN AJALTA

Pilotissa
mukana 14
asiakasperhettä

Kotikäyntejä
30 kpl

Puhelukontaktit
omaishoitajille
65 kpl

Kontaktit
yhteistyötahoille
38 kpl

Omaishoidon
tuen
suunnitelman +
RAI päivitys
5 kpl

9,5 kontaktia/
asiakasperhe

Toimintamallin vaikuttavuus

(asiakastyötä aikavälillä 20.9.2023-8.12.2023)

INTO-työntekijällä vahva osaaminen omaishoidon tuen palvelusta sekä ikääntymiseen ja hoitoon liittyvistä piirteistä.

Pilotissa oli mukana 14 asiakasperhettä. Kontaktien (puhelu tai kotikäynti) keskiarvo 7 /asiakasperhe.

INTO-jaksolla olleet omaishoitajat kokivat jakson tukeneen heidän jaksamistaan omaishoitajana. Työntekijät kokivat toimintamallin tukevan heidän työtänsä sekä vähentävän työnkuormitusta.

Omaishoitajien hyvinvoinnin vahvistuminen. Omaishoidon keskuksen toimintamallien selkiytyminen.

Huomioita INTO-toimintamallista

Omaishoidon palveluohjaajan työssä on eduksi ymmärrys ikääntyneen hoitamisesta ja toimintakyvyn kokonaisvaltaisesta ylläpitämisestä ikääntyneen omassa kotona.

Kun omaishoitotilanteessa on haasteita, tilanteen selvittäminen sekä vakauttaminen vaatii työntekijältä aikaa ja useita yhteydenottoja. Omaishoitajat kokevat, että kotikäynnillä asioiden läpikäyminen ja ymmärtäminen on helpompaa kuin puhelimesta.

INTO-käynneillä todettu, että asiakasperheissä palvelutarpeen arvioinnit, päätökset ja suunnitelmat lukematta ja hukassa

- Dokumenteissa paljon hyödyllistä tietoa mm. toimintaohjeita ja yhteystietoja
- Dokumenteissa tulisi kiinnittää huomioita selkeään kieleen, kirjainkoko, väriin

Ja havaintoja

- Omaishoidettavat tarvitsevat paljon valvontaa ja apua, myös niissä tilanteissa joissa omaishoidon tuen palvelu on myönnetty äskettäin - palvelun oikea aikaisuus?
- Omaishoitajilla omia terveydellisiä haasteita, tarvitaan aktiivista ohjaamista omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksiin sekä yhteistyön lisäämistä tarkastuksia tekevien kanssa.
- Omaishoitajat kokeneet puhumisen ja sen, että joku kuuntelee ja ymmärtää tilannetta, jaksamista tukevana.
- Omaishoitajan kokemus, ettei ole tilanteessa yksin, on merkityksellinen ja auttaa jaksamisessa.
  - Omaishoitajan tukena on oma työntekijä Omaishoidon keskuksessa.
  - Omaishoitaja tiedostaa, että moni omaishoitaja on ollut, on tällä hetkellä ja tulee olemaan samassa tilanteessa. Omaishoitajan polku muutostilanteessa –opas koettu hyvänä. [Omaishoitajan-polku.pdf \(osol.fi\)](https://osol.fi/omaishoitajan-polku.pdf)

Pilotin jälkeen?

- Resurssia toimintamallin työntekijään ei tällä hetkellä ole (toimialueen ohjaus)
--> toimintamalli on osa palveluohjaajan työnkuvaa jatkossa. Palveohjaajien käyttöön tuotettu tsekkilista intensiivisen tuen tarve-tilanteita varten.
- Toimintamallin toimivuus vaatii lisäresurssin, jotta omaishoitajien asioihin pystytään tarvittavalla panostuksella vastaamaan.
- Pilotin tuloksia pystytään hyödyntämään esimerkiksi Omaishoidon keskuksen kehittämistyössä ja palveluohjaajien työn vaativuuden arvioinnissa.

Jatkoon mietittäväksi

- INTO-toimintamallista saatu hyviä kokemuksia -Omaishoidon keskuksen toimintamalleja on hyvä jatkossa tarkastella ja kehittää
- Kirjaamisen haasteet; tuplakirjaaminen, useat arviot jne. --> kirjaamisasiantuntijat, RAI-asiantuntijat, yksikkö -yhteistyö
- Omaishoidon vapaan toteutuksessa (ympäri vuorokautinen hoidon tai valvonnan tarve) perhehoito aina ensisijaisesti myönnettävä palvelu.
- Omaishoitajilta toive päiväpaikasta, jonne hoidettavan voisi akuutisti viedä hoitoon lyhyeksi hetkeksi kun omaishoitajalla tarve hoitaa omia asioita kodin ulkopuolella.

Perhehoidon kehittäminen -tuotokset

Perhehoidon kehittäminen -tuotokset

- Perhehoidon keskuksen käyttöön tuotettiin videoita perhehoidosta perhehoidon tunnettavuuden lisäämiseksi.
- **Perhehoidon palvelupolku aukikirjattiin ja palvelupolkua esiteltiin toimialueella johdolle, esimiehille ja työntekijöille.**
- **Perhehoidon esitteitä työntekijöille ja perhehoidon keskukselle.**
- Perhehoitajille järjestettiin kinestetikka-koulutus syksyllä 2023 Oulussa.

Perhehoidon palvelupolku

Palvelutarpeen arviointi ja palveluun ohjaus

Palvelutarpeen arvion tekee palveluohjaaja tai sosiaalityöntekijä

- ✓ Palvelutarpeen arviointi
- ✓ Palvelutarpeen tunnistaminen,
- ✓ Omatyöntekijän nimeäminen asiakkaalle
- ✓ Yhteydenotto Perhehoidon keskuksen

Asiakaskoordinointi, Perhehoidon keskus

Perhehoidon keskuksen tehtävänä on huolehtia perhehoidon sujuvuudesta

- ✓ Vastaa asiakasohjautumisesta
- ✓ Toimii perhehoitajan vastuutyöntekijänä
- ✓ Yhteistyö verkostojen kanssa
- ✓ Tukitoimien ja täydennyskoulutusten järjestäminen perhehoitajille
- ✓ Perhehoitajille vapaan järjestäminen
- ✓ Huolehtii toimeksiantosopimusten teon ja tekee perhehoitajaa koskevat päätökset
- ✓ Vastaa perhehoidon valvonnasta
- ✓ Markkinoi ja kehittää perhehoitoa
- ✓ Rekrytoi, valmentaa ja hyväksyy perhehoitajia

Päätös palvelusta

Asiakkaalle tehdään päätös perhehoidon palvelusta

Omatyöntekijä huolehtii, että asiakkaalle on tehty päätös perhehoidosta

Esimerkiksi:

- ✓ Omaishoidon vapaan päätös
- ✓ Sosiaalihuoltolain mukainen lyhytaikaishoito ym. SHL:n mukainen perhehoito

Muun palvelun järjestäminen

Tarpeen mukaan asiakas ohjataan muihin palveluihin

Asiakas saa tarvittaessa tuen ja ohjauksen muuhun palveluun ohjautumisessa omatyöntekijältä, jos perhehoidon palvelua ei asiakkaalle saada järjestettyä

Perhehoito

kodinomainen ympäristö, yhteisöllisyys,
pysyvät ihmissuhteet, yksilöllisyys

- ✓ Perhehoitoon ohjaututaan aina palvelutarpeen arvioinnin kautta.
- ✓ Perhehoitoa järjestetään ikäihmisille, vammaisille ja kehitysvammaisille
- ✓ Voit kysyä perhehoidon palvelusta asiakasohjauksesta tai omalta palveluohjaajaltasi

- ✓ Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus kodinomaiseen hoivaan ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan.
- ✓ Perhehoito on hoivan tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.
- ✓ Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella perhehoitoa voidaan järjestää pitkäaikaisena perhehoitona, osavuorokautisena perhehoitona, lyhytaikaisena perhehoitona tai asiakkaan kotona toteutettavana perhehoitona.
- ✓ Lisätietoja palvelusta saat Perhehoidon keskukselta:
arja.pulli@pohde.fi
raila.kujala@pohde.fi

Perhehoito

ennakkovalmennuksen kautta perhehoitajaksi

Perhehoito on hoidon ja huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

Perhehoitajan tulee käydä Pohteen järjestämä ennakkovalmennus. Perhehoidon ennakkovalmennuksen tarkoitus on antaa tietoa perhehoitajan tehtävästä ja selvittää valmennettavan omat valmiudet perhehoitajan tehtävään.

Perhehoitajien tärkeimpiä ominaisuuksia ovat kyky sitoutua, halu hoitaa ja olla vastuussa asiakkaasta. Perhehoitajalta odotetaan myös valmiutta tehdä yhteistyötä asiakkaan omaisten ja läheisten sekä asiakkaan asioissa mukana olevien viranomaisten kanssa.

Kiinnostuitko perhehoitajuudesta?

Perhehoitajana voit itse määritellä asiakasmääräsi. Voit toimia perhehoitajana joko kokoaikaisena tai esimerkiksi muun työn ohella.

Ennakkovalmennukseen on jatkuva haku!

Lisätietoja:

arja.pulli@pohde.fi tai raila.kujala@pohde.fi

Omais- ja perhehoito

Kehittämistyön jatko

Omais- ja perhehoidon palvelut - kehittämistyön tuloksia ja jatkoja

- **Omaishoidon kriteerien yhtenäistämistyö** → Omaishoidon tuen palveluun on otettu 1.1.2023 alkaen käyttöön yhtenäiset kriteerit. Omaishoidon keskus on aloittanut toiminnan 1.1.2023.
- **Perhehoitoon yhtenäinen toimintaohje ikäihmisten- ja vammaispalveluihin** → Perhehoidon toimintaohje on otettu käyttöön 1.1.2023 alkaen ja Perhehoidon keskus on aloittanut toiminnan samalla päivänmäärällä.
- **Omaishoitajien lakisääteisten palveluiden yhtenäistäminen Pohteella** → Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksien ja omaishoitajien valmennusten mallintamista tehty. Näiden palveluiden osalta kehittämistyö jatkuu osana Omaishoidon keskuksen toimintaa, jossa vs. vastuuyksikköpäällikkönä Airi Mäntylä, palvelualuejohtajana Marko Niiranen.
- **Perhehoitoon tuotettu videoita sekä rakennettu perhehoidon yhtenäinen palvelupolku.** Perhehoidon keskus jatkaa perhehoidon kehittämistyötä, vastuuhenkilönä vastuuyksikköpäällikkönä Kristiina Peltola, vastuualuepäällikkönä Saana Savela.

Pauliina Siika-aho
Projektisuunnittelija
Ikä on POP-hanke

